

Incontriamo Gesù

MARTINA ORLOVSKÁ

V tomto příspěvku bychom vám chtěli představit italský katechetický dokument Incontriamo Gesù. Po obecném seznámení s dokumentem se zaměříme především na 1. a 4. kapitolu, a to proto, že první kapitola se zabývá aktuální oblastí nové evangelizace a nabízí četné podněty k zamyšlení vzhledem k pastorační praxi. Ze čtvrté kapitoly jsme pak vybrali především myšlenky týkající se identity katechety. Naproti tomu 2. a 3. kapitola obsahují informace již známé, proto se jimi příliš nezabýváme.

V kontextu předchozích dokumentů

Základním dokumentem pro katechezi v Itálii je dokument italské biskupské konference *Il Rinnovamento della Catechesi* (Obnova katecheze) z roku 1970. V roce 1982 vydala biskupská komise pro nauku víry, hlásání a katechezi dokument k formaci katechetů *La formazione dei Catechisti nella Comunità cristiana* (Formace katechetů v křesťanském společenství). Na tyto dokumenty navázal ve své činnosti národní katechetický úřad, který v devadesátých letech začal vydávat nejprve směrnici pro formaci katechetů a následně metodiky, které doprovázely vydávání jednotlivých národních katechismů pro různé věkové kategorie. V roce 2001, tj. 30 let po vydání základního dokumentu, italská biskupská konference reaguje na měnící se dobu a vydává nový dokument *Comunicare il Vangelo in un mondo che cambia* (Sdělovat evangelium ve světě, který se mění). Jedná se o dokument, který nabízí pastorační směrnice pro následující desetiletí. Tento dokument navazuje na apoštolský list papeže Jana Pavla II. k začátku nového milénia *Novo millennio ineunte*. V následujících dvou letech se biskupská konference na několika speciálních zasedáních věnuje katechizaci a převážně křesťanské iniciaci a životu farnosti. Výsledkem je pastorační nóta *Il volto missionario delle parrocchie in un mondo che cambia* (Misijní tvář farností ve světě, který se mění), vydaná v roce 2004. Současně biskupská komise pro nauku víry, hlásání a katechezi navazuje na směrnici z roku 2001 a vypracovává a v roce 2005

vydává nótu k službě prvního hlásání *Questa è la nostra fede* (Toto je naše víra) a v roce 2009 *Dopis těm, kteří hledají Boha*. Tento text je nabídnut jako výchozí bod pro dialog při prvním hlásání a jako itinerář, který představuje zkušenost křesťanského života v církvi. V roce 2010 biskupská konference vydává pastorační směrnici pro další desetiletí *Educare alla vita buona del Vangelo* (Vychovávat k dobrému životu evangelia). A na tento dokument navazuje biskupská komise pro nauku víry, hlásání a katechezi směrnici pro hlásání a katechezi v Itálii *Incontriamo Gesù*. Tento text se pak hlásí k širokému odkazu *Všeobecného direktoria pro katechizaci* a také papežských dokumentů týkajících se víry, evangelizace a katecheze, počínaje dokumentem *Evangelii nuntiandi* přes *Catechesi tradendae*, *Novo millennio ineunte*, *Lumen fidei* až poslední exhortaci papeže Františka *Evangelii gaudium*.

Cíle *Incontriamo Gesù*

Dokument *Incontriamo Gesù* je směrnici, která chce katechezi poskytnout orientaci a pomoci jí předefinovat její úkoly v rámci evangelizačního působení církve, chápaného jako *horizont a proces*.¹ Směrnice nejsou míněny jako direktivní uzavřený text, ale spíše jako impulzy, které mají být konkrétně rozpracovány v jednotlivých diecézích.

Dokument velmi zřetelně navazuje na apoštolát současného Svatého otce Františka, především na jeho exhortaci *Evangelii gaudium*, v níž papež vyzývá církev, aby vyšla sama ze sebe. Hned v úvodu cituje slova exhortace: *Doufám, že všechna společenství podniknou kroky nezbytné k tomu, abychom pokročili na cestě konverze v pastoračním a misijním působení, jež nemůže nechat dosavadní stav věcí takovým, jaký je. Nyní nestačí „pouhá administrativa“. Osvojme si ve všech částech světa „trvalý*

¹ Srov. CONFERENZA EPISCOPALE ITALIANA. *Incontriamo Gesù. Orientamenti per l'anuntio e la catechesi in Italia*. 2014. čl. 19.

misijní stav“.² A stejně jako se Svatý otec někdy nebojí používat radikálnějších výrazů za účelem pastorační konverze, ani autoři tohoto dokumentu se nebojí pojmenovat některá zklamání či nedokonalosti v pastorační praxi italské reality, aby tím iniciovali diskusi a následně po důkladném uvážení také konkrétní reakci, která by vedla k této pastorační konverzi.

Text však rozhodně nemá být odsouzením či kritikou dosavadní praxe. Právě naopak. Velmi si jí cení a obsahuje i postoj vděčnosti za mnohé. Současně vnímá naléhavou potřebu neustálé obnovy v pastoračním úsilí a na to se snaží reagovat. Text chce být povzbuzením pro další evangelizační a katechetické úsilí.

Východiska dokumentu

Incontriamo Gesù bere vážně výzvu k nové evangelizaci a snaží se promýšlet její identitu v kontextu dnešní italské společnosti a církve. Jako absolutní prioritu zde předkládá katechezi a křesťanskou formaci dospělých. Východisko spatřuje v katechumenátní inspiraci s následnou nabídkou mystagogie. Zdůrazňuje, že tato nabídka nesmí být opomíjena ani ve vztahu k preadolescentům, adolescentům a mládeži, aby jejich křesťanská formace byla ucelená a pomáhala jim najít jejich místo v křesťanské víře a společenství.

Jako jádro evangelizační činnosti označuje *kérygmatickou dimenzi* katecheze, která má mít úzkou souvislost se čtyřmi základními projevy života církve: *koinonia*, *liturgia*, *martyria* a *diakonia*. Co se týče praktického života farností, dokument zve k četbě/naslouchání Písmu v církvi a současně také volá po větší spoluzodpovědnosti laiků a církevních společenství, především farního společenství, za hlásání evangelia. Jako

² Srov. FRANTIŠEK. *Evangelii gaudium. Apoštolská exhortace o hlásání evangelia v současném světě*. Paulínky, 2014, čl. 25. (Překlad upraven podle Doc. Dr. Ludvíka Dřímala, Th.D.)

velmi důležitou složku služby církve Slovu dokument vidí základní i permanentní formaci evangelizátorů a katechetů.

Struktura a obsah dokumentu

Obsah dokumentu je rozdělen do úvodu, čtyř hlavních kapitol a závěru. Text dokumentu je provázen úryvkem textu 1. a 2. kapitoly prvního listu apoštola Pavla Soluňanům. Závěr kapitoly vždy tvoří několik pastoračních podnětů.

Dokument uvádí první verše prvního listu Soluňanům (1 Sol 1, 1–5), v němž se apoštol Pavel ohlíží zpět za tím, co v Soluni prožil, vzdává Bohu díky za toto dílo a konstatuje, že bylo uskutečněno v moci Ducha Svatého. Tento pohled si chce dokument přivlastnit především ve svém úvodu, kdy se také dívá zpět na pastorační působení v Itálii a uvádí je do kontextu se snahou a novými předsevzetími ve vztahu k nové evangelizaci.

První kapitola představuje novou evangelizaci ve smyslu nového odhodlání k uchopení stěžejní úlohy církve, tj. evangelizace. V tomto smyslu zde přivádí ke konkrétnější podobě volání papeže Františka po nové evangelizaci s misijní dynamikou. Kapitola pokračuje v citaci 1. kapitoly listu Soluňanům (1 Sol 1, 6–10). Zde svatý Pavel chválí křesťany v Soluni za to, že následovali příklad svých evangelizátorů,³ sami se stali příkladem pro druhé, a tím probudili ozvěnu v celém širokém okolí: tamní lidé si mezi sebou vyprávějí, jak tito jejich krajané přijali víru a jakou změnu to u nich způsobilo. Toto je stěžejní myšlenka dokumentu: umět vyprávět svůj příběh víry. Církev je povolána k tomu, aby byla připravena kdykoliv vyprávět svůj příběh víry, konfrontovala jej s Božím voláním a voláním, které pramení ze života a událostí, kdy každý z nás je povolán k „exodu“ od model k Bohu (srov. 1 Sol 9). Jako církev jsme pak povoláni k misijnímu „exodu“.⁴

³ V překladu Písma, který se užívá dokument, zní první slova: „A vy jste následovali náš příklad a Pána“, v českém liturgickém překladu se píše: „A vy jste jednali jako my i Pán“.

⁴ Srov. *Evangelii gaudium*, čl. 19–24.

První kapitola vyjadřuje velkou naději, že tento misijní exodus je fakticky možný. Vybízí nás k němu samotné okolí. Víme i zakoušíme, že lidé touží po plnohodnotném životě a jsou schopni se otevřít, slyší-li pravdivá a ryzí slova o svém životě a setkávají-li se s autentickým svědectvím lásky.⁵ Zvláštní znamení naděje pak dokument spatřuje ve třech skutečnostech:

1. zvýšené citlivosti vůči svobodě – křesťanství zde může nabídnout hodnotu pravé svobody;
2. větší citlivosti pro vzdělávání v alternativních stylech života jako protiváze či opozici vůči konzumnímu materialismu – tato skutečnost klade nároky na křesťanskou formaci, v níž mají být propojovány sféry racionální se světem emocí, inteligence a citlivosti mysli a srdce;
3. znamením naděje je zvýšená potřeba spirituality jak u mladých lidí, tak i u dospělých.⁶

Jistě, tyto faktory mohou být a jsou pro jednotlivce i společnost velkým rizikem, pohledem víry se však stávají znameními naděje, neboť jsme si vědomi toho, že evangelium nabízí odpověď.

Nová evangelizace chápaná v rámci tohoto neustálého misijního působení vyžaduje u jednotlivců i celých společenství posílení tří základních postojů:

- v této době je možné hlásat evangelium a žít křesťanskou víru;
- žít svou víru takovým způsobem, aby svědčila o proměňující Boží moci;
- žít víru v jasné a zřejmé souvislosti s církví, na níž je zřejmý apoštolský a misionářský charakter.⁷

Na tomto místě dokument připomíná učení předchozích papežů, kdy Pavel VI. zdůrazňuje, že církev existuje, aby evangelizovala,⁸ a Benedikt

⁵ Srov. *Incontriamo Gesù*, čl. 8.

⁶ Srov. *Incontriamo Gesù*, čl. 9, 13.

⁷ Srov. *Incontriamo Gesù*, čl. 10.

XVI. vybízí: „Církev jako celek a všichni její pastýři, jako Kristus, musí provázet na cestě, aby vyvedla lidi z pouště, na místo života, k přátelství s Božím Synem, který dává život, život v plnosti.“⁹ Aby toho církev byla schopna, je velmi potřebné uvědomovat si důležitost úlohy zakládat a žít křesťanská společenství, v nichž lidé získávají zkušenost Trojjediného Boha, který je a žije ve středu existence těchto společenství. Cílem však nezůstává pouhá zkušenost, ale musí na ni navazovat formace zaměřená na přijímání Kristova myšlení.¹⁰ Společenství mají být schopná ukázat, že jsou živena a proměňována setkáním se vzkříšeným Pánem. Z jejich každodenního života má být zřejmý pramen jejich života: zvěstované, slyšené a meditované Slovo, slavená a adorovaná eucharistie a také pouta bratrství a lásky, kdy věřící rozpoznávají Kristovu tvář v konkrétních druhých lidech. To je pak tím nejlepším místem pro sdělování víry.¹¹ Dokument pak, stejně jako mnohé předchozí, opět zdůrazňuje prioritu katecheze dospělých, která má podporovat a vychovávat kosvojení si způsobu „myšlení Kristova“ (srov. 1 Kor 2,16) a současně vést dospělé křesťany k tomu, aby dokázali mluvit o své víře, o tom, jak Bůh působí v jejich životě a tak vzbuzovat v druhých lidech touhu po setkání s Ježíšem. Z toho pak plyne výzva a odhodlání věnovat více pozornosti a péče formaci křesťanů jako důvěryhodných svědků, kteří jsou schopni jazykem své doby a kultury hlásat důvody své naděje, která je oživuje. Zde není možné předpokládat, že se taková touha a schopnost objeví spontánně. Jedná se o úkol, který vyžaduje velkou a konkrétní péči. Dokument zde vybízí jednotlivé diecéze, aby věnovaly čas a prostor diskusi o strukturách a nástrojích, jimiž pomohou farním společenstvím ke konkrétní formaci pokřtěných členů k misijnímu a evangelizačnímu úkolu.¹²

Druhá kapitola se zabývá prvním hlásáním, jeho podobou a vlastnostmi. Začíná prvními verši 2. kapitoly prvního listu Soluňanům, kdy

⁸ Srov. *Evangelii gaudium*, čl. 14n.

⁹ Srov. BENEDIKT XVI. *Motu proprio Porta fidei*, 11. 10. 2012, čl. 2.

¹⁰ Srov. *Incontriamo Gesù*, čl. 11.

¹¹ Srov. *Incontriamo Gesù*, čl. 12.

¹² Srov. *Incontriamo Gesù*, čl. 26.

akcentuje především 4. verš a jeho slova: „Bůh nám svěřil evangelium“ ve smyslu: svěřuje nám evangelium, abychom je hlásali. Na tomto místě ukazuje dokument na skutečnost, že se v našich farnostech setkáváme s lidmi, kteří poznali Ježíše a jeho poselství, ale nedospěli k osobnímu přijetí víry. A zde pak znovu zdůrazňuje, že je nutné pomoci farnostem, aby uměly tyto lidi doprovázet. Rovněž zde podtrhuje centrální úlohu laiků, kteří mají svým každodenním životem zpřítomňovat evangelium všude tam, kde se ocitají.¹³ Kapitola je uzavřena konkrétními pastoračními návrhy, z nichž pro nás může být inspirativní zakládání a podpora skupinek ve farnosti, které se scházejí ke společné četbě evangelia; nejen však k četbě, ale spíše naslouchání evangeliu, což je základem pro vlastní evangelizační službu, a dále výzvou k formaci ke službě, tj. hlásat Krista především svými skutky – ochotně a nezištně vynaložit nějakou námahu pro dobro bližního, farnosti či společnosti.¹⁴

Třetí kapitola se zabývá katechezí jako jednou z hlavních úloh církevních společenství. Tato kapitola je uvedena 5.–9. veršem 2. kapitoly prvního listu Soluňanům, zde pak navazuje na slova apoštola: „My jsme si mezi vámi počínali tak něžně, jako když matka hýčká svoje děti“ (v. 7) a na jejich základě rozvíjí pojednání o mateřské roli církve, a to především skrze službu křesťanské iniciace dětí i dospělých. Neustále zde zdůrazňuje nezbytnost společenství.¹⁵

Čtvrtá kapitola se soustředí na osobu evangelizátora a katechetu. Prostřednictvím pokračování úryvku v prvním listu Soluňanům (1 Sol 2, 9–12) vyjadřuje dokument skutečnost, že každý evangelizátor poté, co přijme své povolání ke službě, potřebuje neustálou péči a formaci. K evangelizaci je povolán každý pokřtěný člověk. Tito laici-evangelizátoři nemusí znát všechno, ale vědí, že evangelium je schopno osvětlit každý rozměr lidské existence.¹⁶ Dále se dokument věnuje identitě a povolání

¹³ Srov. *Incontriamo Gesù*, čl. 34–42.

¹⁴ Srov. *Incontriamo Gesù*, čl. 43–46.

¹⁵ Srov. *Incontriamo Gesù*, čl. 47–62.

¹⁶ Srov. *Incontriamo Gesù*, čl. 66.

katechety. Připomíná slova papeže Františka, že katecheta je osobou památky (*memoria*) a syntézy. A dále pokračuje jeho slovy: Katecheta je ten, kdo opatruje a živí *la memoria di Dio*, tj. připomínání si Božích činů v dějinách spásy i v osobních dějinách víry. Připomíná si je sám ve svém životě a umí k tomuto „připomínání si“ uschopňovat také druhé (které katecheticky doprovází). Protože víra obsahuje připomínání si (*memoria*) Božích dějin s námi, připomínání si (*memoria*) setkání s Bohem, který jedná jako první, tvoří a zachraňuje, proměňuje nás; víra je připomínáním si (*memoria*) jeho Slova, které rozehřívá srdce, Jeho skutků spásy, kterými nám dává život, očišťuje nás, opatruje a živí. A v tomto smyslu je katecheta křesťanem, který dává toto připomínání (*memoria*) do služeb zvěstování.¹⁷ Jeho úlohou je být svědkem, vychovatelem a doprovázejícím ve víře, což je v současném světě náročný úkol. A proto, říká dokument, by péči o katechety měly být vyhrazeny ty nejlepší zdroje energie.¹⁸ Co se týče formace katechetů, dokument se vůbec nezabývá konkrétními znalostmi, které by měli mít, ale jako důležité vidí jejich postoje a schopnosti: být schopen se neustále proměňovat, být stále učedníkem, ale současně i zprostředkovatelem, být stále na cestě a být schopen pracovat v týmu.

Závěr

Co můžeme čekat od tohoto příspěvku? Jeho hlavním záměrem nebylo zprostředkovat kompletní informace o tom, čím se v současné době zabývájí katecheti a osoby zodpovědné za katechetickou službu církve v Itálii. Spíše jsme zde vybírali ty myšlenky, které by nás mohly něčím inspirovat a vést ke konkrétnímu zamyšlení. Proto zde namísto závěrečného hodnocení nabízíme některé podněty k zamyšlení vycházející z tohoto příspěvku.

Dotýká se mne nějak výzva papeže Františka vydat se „misijním způsobem“ na cestu k druhým?

Umím vyprávět svůj příběh víry?

¹⁷ Srov. *Incontriamo Gesù*, čl. 74; z homilie papeže Františka ke katechetům na Mezinárodním setkání katechetů 29. 9. 2013.

¹⁸ Srov. *Incontriamo Gesù*, čl. 76.

Snažím se učit tomuto umění také lidi mně svěřené?

Jak se staví lidé aktivní v naší farní pastoraci ke katechezi dospělých?

Jaký postoj zaujímám já k této jednoznačné prioritě evangelizační a katechetické služby církve?

Jakou roli hraje četba/naslouchání Písmu v mém životě?

Jakou roli hraje četba/naslouchání Písmu v mojí farnosti?

Umím si připomínat konkrétní projevy Božího působení v mém životě a přemýšlet o něm?

Uvědomuji si nezbytnost celoživotního vzdělávání a formace své osobnosti?

MGR. MARTINA ORLOVSKÁ, PHD.

Absolventka CMTF UP v Olomouci a postgraduálního studia na Kato-
lícké univerzitě v Ružomberku. Je vedoucí Centra pro katechezi Arci-
biskupství olomouckého.

Web olomouckého katechetického centra: www.katechetiolomouc.cz

SHRNUTÍ:

The author presents the Italian catechetical document *Incontriamo Gesù* and puts it into the context of previous Italian documents. As the basics of catechesis kerygmatic dimension in the context of the fundamental expressions of the church life is indicated.

The main part of the paper, the author briefly introduces the structure and content of the document, which has four chapters. The author focused on the first and fourth part of which selects ideas for our church: (1) The first chapter focuses on evangelisation. It also further presents three points, which sees the hope that this task will successfully implemented by the Church. It underlines that the implementation requires cooperation between individuals and communities, and various ecclesial structures must pay the attention to the formation of Christians as credible witnesses of faith. (2) The second chapter is devoted to the first proclamation, its

nature and properties. (3) The third chapter deals with the theme of catechesis as the role of the ecclesial community. (4) The fourth chapter focuses on the personality of an evangelizer and a catechist. In the conclusion, the author offers to ponder a few specific questions.